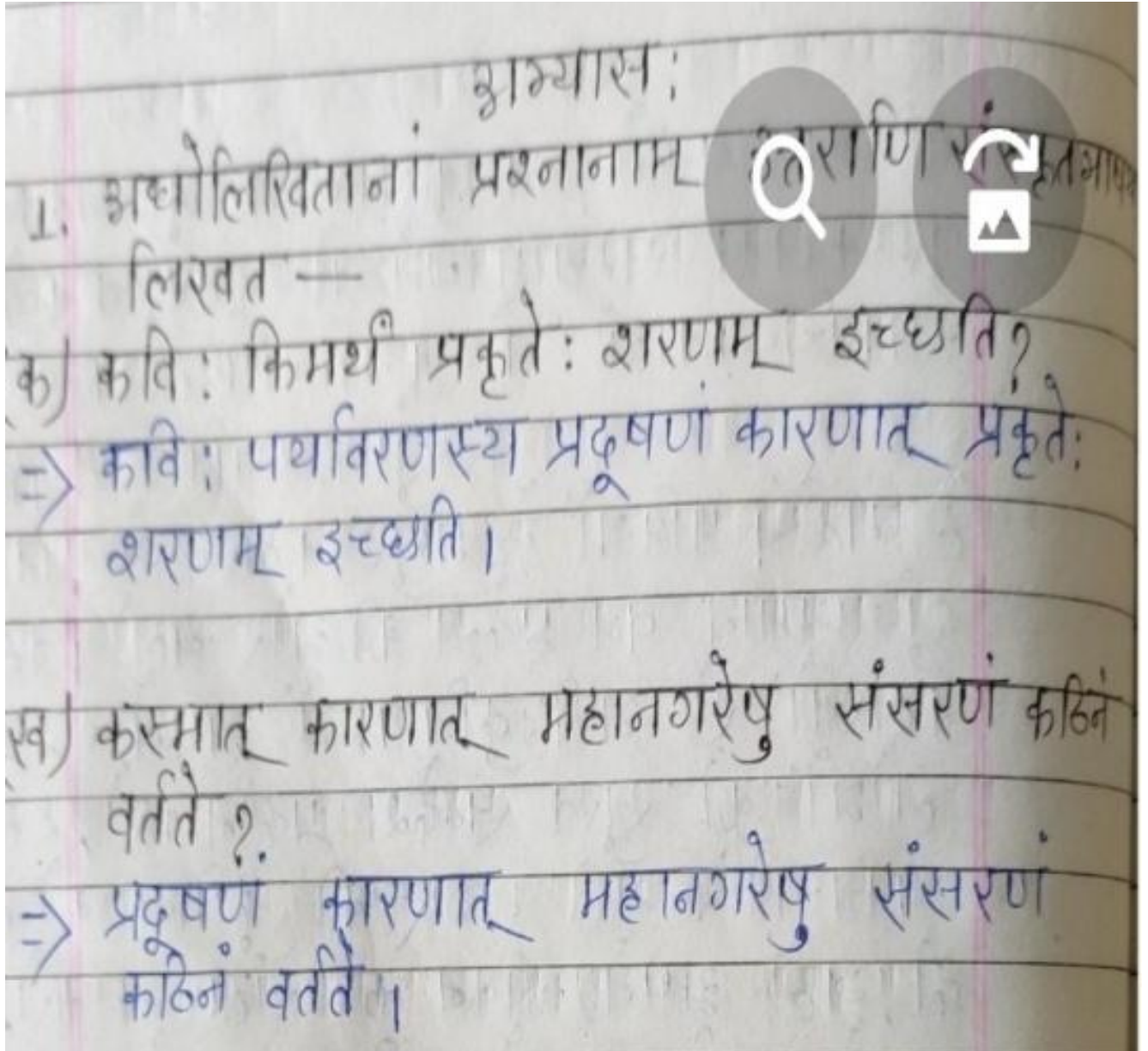


Class-9. Sub - Sanskrit. Ch - 1.
Do question and answer in copy



(ग) आस्माकं पत्रविरणे किं किं दूषितम् ?

⇒ आस्माकं पत्रविरणे वायुमंडलं, जलम्, गन्ध-
पदार्थं च दूषितम् अस्ति ।

(घ) कविः कुत्र सञ्चरणं कर्तुम् इच्छति ?

⇒ कविः एकान्ते कान्तारे सञ्चरणं कर्तुम् इच्छति ।

(ङ) स्वस्थजीवनाय कीदृशो वातावरणो भ्रमणीयम् ?

⇒ स्वस्थजीवनाय स्वगुणकलस्य युक्तं स्वच्छं
वातावरणं भ्रमणीयम् ।

(च) अन्तिमे पद्यांशे कवेः का कामना अस्ति ?

⇒ अन्तिमे पद्यांशे कवेः मानवेभ्यः जीवनस्य
कामना अस्ति ।

2. सन्धिं / सन्धिविच्छेदं कुरुत -

(क) प्रकृति + एव = प्रकृतिरेव

(ख) स्यात् + न + एव = स्थान्नेव

(ग) हि + अनन्ताः = अनन्ताः

(घ) बहिः + अन्तः + जगति = बहिरन्तर्जगति

(ङ) आस्मात् + नगरात् = आस्मान्नगरात्

(च) समूह + चरणम् = संचरणम्

(छ) धूमम् + मुञ्चति = धूमं मुञ्चति

3. अधोलिखितानाम् अव्ययानां सहायतया
रिक्तस्थानानि पूरयत —

भूशाम्, यत्र, तत्र, अत्र, अपि, एव, सदा, बहिः

(क) इदानीं वायुमण्डलं भूशाम् प्रदूषितमस्ति ।

(ख) अत्र जीवनं दुर्वहम् अस्ति ।

(ग) प्राकृतिक वातावरणं क्षणं सञ्चरणम् सदा
लाभदायकं भवति ।

(घ) पथविरणस्य संरक्षणम् एव प्रकृतेः अराधना

(ङ) सदा समयस्य सदुपयोगः करणीयः ।

(च) भूकम्पित-समये बहिः गमनमेव उचितं
भवति ।

(छ) यत्र हरीतिमा तत्र शुचि पथविरणम् ।

4. उदाहरणमनुसृत्य अधोलिखित-पदेषु

प्रकृतिप्रत्ययविभागं / संयोगं कुरुत —

यथा — जातम् = जन + क्त

(क) प्र + कृ + क्तित्तम् = प्रकृतिः

(ख) नि + सू + क्त + टाप् = निसृता

(ग) दूष् + क्त = दूषितम्

(घ) कृ + अनीयर् = करणीयम्

(ङ) रम + यत् = रमणीया भक्ष्यम्

(च) रम + अनीयर् + टाप् = रमणीया

(छ) पिष् + क्त = पिष्टाः

(ज) क् + अनीथर् + टाप् = वाणीया

(आ) अधोलिखितानां पदानां पर्यायपदं लिखत -

(क) सलिलम् जलम्

(ख) आम्रम् रसालं

(ग) वनम् अरण्यम्

(घ) शरीरम् तनुः

(ङ) कुटिलम् विक्रमम्

(च) पाषाणः प्रस्तरः

(आ) अधोलिखितपदानां विलोमपदानि पाठात् चित्वा लिखत -

(क) सुकरम् कठिनम्

(ख) दूषितम् स्वच्छम्

(ग) गृहणन्ती प्रेषयन्ती/मुञ्चन्ती

(घ) निर्मलम् दूषितम्

(ङ) दानवाथ मानवाथ

(ड) सान्ताः असान्ताः

6. उदाहरणमनुसृत्य पाठात् चित्वा च समस्तपदानि समासनामं च लिखत —

- यथा — विग्रह पदानि समस्तपद समासनाम
- (क) मलेन सहितम् समलम् अत्यमीमत्
- (ख) हरिताः च ये तरवः (तेषां) हरिततरुणां कर्मधारय
- (ग) ललिताः च याः लताः (तासाम्) ललितलतानां कर्मधारय
- (घ) नवा मालिका नवमालिका कर्मधारय
- (ङ) धृतः सुखसन्देशः येन (तम्) धृतसुखसन्देशम् बहुव्रीहि
- (च) कज्जलम् इव मलिनम् कज्जलमलिनं कर्मधारय
- (छ) दुर्दान्तैः दशनैः दुर्दान्तदशनैः कर्मधारय

7. रेखाङ्कित — पदमावृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत —

(क) शकटीयानम् कज्जलमलिनं धूमं मुञ्चति ।
⇒ शकटीयानम् कीदृशम् धूमं मुञ्चति ?

(ख) उद्याने धूम्रिणां कलरवं चेतः प्रसादयति ।
⇒ उद्याने केषाम् कलरवं चेतः प्रसादयति ?

(ग) पाषाणीसभ्यतायां लतातरुगुल्माः प्रस्तरतले पिष्टाः सन्ति ।
⇒ पाषाणीसभ्यतायां के प्रस्तरतले पिष्टाः सन्ति ?